

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 28. aprīlī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Jautrīte Briede, tiesneši Veronika Krūmiņa un Juris Juriss, kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikumus par lietas ierosināšanu, ko iesniegušas:

- 1) SIA [..] (pieteikums Nr. 72/2025);
- 2) sabiedrība ar ierobežotu atbildību [..] (pieteikums Nr. 73/2025),

konstatēja:

1. Pieteikumu iesniedzējas lūdz Satversmes tiesu atzīt Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktu un Civilprocesa likuma 223. panta 10. punktu, ciktāl tie piemērojami tiesvedībās, kas tika uzsāktas pirms šo normu pieņemšanas, (turpmāk arī – apstrīdētās normas) par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam un attiecībā uz pieteikumu iesniedzējām par spēkā neesošiem no to pieņemšanas brīža.

Abos pieteikumos formulēti identiski prasījumi, sniegts līdzīgs lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums, tāpēc lietderīgi tos izskatīt vienlaikus.

2. Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkts nosaka: administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas papildus šajā likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sagatavošanas lūgt tiesu izbeigt tiesvedību prasībās par parādnieka kā citas sabiedrības dalībnieka izslēgšanu, kuras celtas saskaņā ar Komerclikuma 136.¹ un 195. pantu.

Civilprocesa likuma 223. panta 10. punkts nosaka: tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja parādnieka maksātnespējas procesa administrators iesniedzis lūgumu prasībā par šā parādnieka izslēgšanu no citas sabiedrības, kas celta saskaņā ar Komerclikuma 136.¹ un 195. pantu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot, vai uz iesniegtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktiskais apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš sniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Pieteikumos ir apstrīdēta Maksātnespējas likuma un Civilprocesa likuma normu atbilstība Latvijas Republikas Satversmei. Līdz ar to pieteikumos ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to pieteikumu iesniedzējas ir tiesīgas iesniegt pieteikumus, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Pieteikumos apstrīdēta divu likumu normu atbilstība Latvijas Republikas Satversmei.

Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Tomēr Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, ņemot vērā procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos vairāku normatīvo aktu normu apstrīdēšana vienā pieteikumā ir pieļaujama arī tad, ja apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu (piemēram, *Satversmes tiesas*

2. kolēģijas 2021. gada 8. maija lēmuma par lietas Nr. 2021-19-01 ierosināšanu 5. punktu).

No pieteikumiem var secināt, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas, un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros veicinātu tās vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikumi atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Latvijas Republikas Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts nosaka pienākumu pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, Satversmē personai ir ietvertas konkrētas pamattiesības un, otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar šīs pamattiesības. Aizskārums izpaužas kā tiesību normas tiešas vai tās piemērošanas rezultātā radītas negatīvas tiesiskas sekas attiecībā uz personas pamattiesībām (sk. *Satversmes tiesas 2024. gada 24. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-36-03 5. punktu*).

7.1. Pieteikumu iesniedzējas kopā ar citām sabiedrībām, kurām pieder vairums no sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] pamatkapitāla, 2011. gadā cēla prasību pret citu tās dalībnieku – [..] – par tā izslēgšanu no sabiedrības saskaņā ar Komerclikuma 195. pantu. 2022. gadā tika pasludināts SIA [..] maksātnespējas process. 2023. gada 29. martā spēkā stājās apstrīdētās normas. Īstenojot Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktā paredzētās tiesības, SIA [..] maksātnespējas administrators iesniedza tiesā lūgumu izbeigt tiesvedību lietā par SIA [..] izslēgšanu no sabiedrības saskaņā ar Komerclikuma 195. pantu. Ar Zemgales apgabaltiesas [datums] lēmumu tiesvedība šajā prasības daļā izbeigta, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktu un Civilprocesa likuma 223. panta 10. punktu. Savukārt ar Zemgales apgabaltiesas [datums] lēmumu noraidīta pieteikumu iesniedzēju blakus sūdzība par minēto lēmumu un tas atstāts negrozīts.

Pieteikumos norādīts, ka pieteikuma iesniedzējām ir prasījuma tiesība, kas izriet no Komerclikuma 195. panta. Prasības apmierināšanas gadījumā pieteikumu iesniedzējas iegūst tiesības paturēt vienu piektdaļu no izslēgtajam dalībniekam piederošo sabiedrības pamatkapitāla daļu pārdošanas cenas, tādējādi palielinot pieteikumu iesniedzējām piederošo sabiedrības pamatkapitāla daļu vērtību. Tāpat pieteikumu iesniedzējām ir tiesības prasības apmierināšanas gadījumā prasīt no atbildētāja ar lietu saistīto izdevumu atlīdzināšanu. Taču, ņemot vērā, ka likumdevējs attiecībā uz apstrīdētajām normām nav paredzējis pārejas noteikumus, tas piešķirīs tām tūlītēju spēku laikā un tās ir piemērojamas attiecībā uz jau ievadītām tiesiskajām attiecībām, kuras pastāvējušas vēl pirms apstrīdēto normu pieņemšanas un spēkā stāšanās. Civillikuma 3. pantā ietvertais princips, atbilstoši kuram netiek ietekmētas jau nodibinātas tiesības, nav attiecināms uz apstrīdētajām normām, jo tās ir procesuālās tiesību normas. Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkts ir pamatā procesuāla tiesību norma, kurai var būt arī eventuālas materiāltiesiskas sekas, kas izpaužas tad, ja tiesa lemj par labu tiesvedības izbeigšanai. Taču Civilprocesa likuma 233. panta 10. punkts ir patstāvīga procesuālā tiesību norma. Tādēļ uz apstrīdētajām normām ir attiecināms Civilprocesa likuma 3. pants, atbilstoši kuram procesuālās tiesību normas piemērojamas ar tūlītēju spēku. Tādējādi pieteikumu iesniedzējas uzskata, ka ar apstrīdētajām normām, ciktāl tās ir piemērojamas jau uzsāktā tiesvedībā, ir pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips un aizskartas tām Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu.

7.2. Satversmes tiesas kolēģija, atsaucoties uz Zemgales apgabaltiesas [datums] lēmumā secināto, jau ir norādījusi, ka Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkts ir materiālā tiesību norma (piemēram, *Satversmes tiesas kolēģijas 2025. gada 26. marta lēmuma par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 52/2025 7.2. punkts*). Proti, Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkts piešķir maksātnespējas administratoram subjektīvas tiesības lūgt izbeigt tiesvedību prasībā par dalībnieka izslēgšanu no sabiedrības. Tiesību norma, kas regulē subjektīvo tiesību rašanos, ir materiālā tiesību norma. Savukārt Civilprocesa likuma 223. panta 10. punkts ir procesuālā tiesību norma, kas attiecas uz tiesvedības procesu un regulē tiesas rīcību pēc administratora lūguma saņemšanas. Šī norma nosaka administratora tiesību īstenošanas kārtību,

tātad tās piemērošanas pamats ir Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktā ietvertu tiesību izmantošana.

Civillikuma 3. pants nosaka: “Katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Neskartas paliek jau iegūtās tiesības.” Tādējādi minētajā normā jau ir ietverts tiesiskais regulējums materiālo tiesību normu spēka laikā noteikšanai civiltiesiskajās attiecībās. Civillikuma 3. pantā ir ietverts intertemporālo tiesību princips, atbilstoši kuram prezumējams, ka likumdevējs nav vēlējis ietekmēt jau nodibinātas tiesības, ja vien nepastāv norādes par pretējo. Proti, jau nodibinātas tiesības tiek ietekmētas tikai šādas likumdevēja skaidri izteiktas gribas pastāvēšanas gadījumā (sk.: *Onževs M. Tiesību normu laika aspekti tiesiskā un demokrātiskā valstī. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2016, 62. lpp.*).

Pieteikumu iesniedzējas neiebilst pret to, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktu un Civilprocesa likuma 223. panta 10. punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas pasludināšanas maksātnespējas administratoram ir tiesības lūgt tiesu izbeigt tiesvedību prasībā par šīs personas izslēgšanu no sabiedrības. Pieteikumu iesniedzējas savu Latvijas Republikas Satversmes 105. pantā ietvertu pamattiesību aizskārumu saista ar to, ka likumdevējs ir pieļāvis, ka šīs normas ir piemērojamas jau uzsāktā tiesvedībā. Tomēr situācijā, kad likumdevējs Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktā nav noteicis citu tā piemērošanas principu jau nodibinātām tiesiskajām attiecībām, materiālo tiesību normu intertemporālo piemērošanu regulē Civillikuma 3. pants.

Pieteikumos arī pausti argumenti, ka no apstrīdēto normu izstrādes materiāliem nav konstatējams, ka likumdevējs būtu vērtējis apstrīdēto normu ietekmi uz jau ievadītām tiesiskajām attiecībām. Tāpat pausti apsvērumi, ka Civillikuma 3. pants nenodrošina vienotu intertemporālo jautājumu risinājumu un tāpēc nepieciešamības gadījumā jāpieņem pārejas noteikumi. Taču pieteikumos nav pamatots, kādēļ, ņemot vērā minētos apstākļus, nebūtu prezumējams, ka likumdevējs nav vēlējis ietekmēt jau nodibinātas tiesiskās attiecības. Proti, pieteikumos nav sniegts pamatojums tam, kādēļ situācijā, kad Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkta piemērošanu laikā jau regulē Civillikuma 3. pants un nav konstatējama likumdevēja griba apstrīdētās normas attiecināt uz

jau nodibinātām tiesiskajām attiecībām, likumdevējam bija jāparedz arī pārejas noteikumi apstrīdēto normu spēka laikā noteikšanai.

Tādējādi no pieteikumiem nav gūstams apstiprinājums tam, ka tieši apstrīdētās normas, nevis to interpretācija vai piemērošana konkrētajā gadījumā rada pieteikumu iesniedzējām Latvijas Republikas Satversmē ietvertu pamattiesību aizskārumu. Pieteikumos minētie apsvērumi būtībā ir vērsti uz to, lai Satversmes tiesa pārvērtētu tiesas secinājumus par to, vai apstrīdētās normas ir materiālās vai procesuālās tiesību normas un vai konkrētajā gadījumā ir piemērojams Civillikuma 3. pants. Taču Satversmes tiesas kompetencē nav izlemt to, kā interpretējamās un katrā konkrētā gadījumā pareizi piemērojamas tiesību normas, un arī iespējami kļūdaina tiesību normas piemērošana nav pamats tās satversmības izvērtēšanai (piemēram, *Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punkts*). Tiesību normu piemērošana ietver arī tās intertemporālo piemērojamību (sal. *Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 13. punkts*).

Līdz ar to pieteikumi neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc pieteikumiem, ko iesniegušas:

- 1) SIA [..] (pieteikums Nr. 72/2025);
- 2) sabiedrība ar ierobežotu atbildību [..] (pieteikums Nr. 73/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Jautrīte Briede